

Upphovsrätten på den digitala inre marknaden

Ds 2021:30

Patrik Sundberg
Anders Olin

Inledning

- Övergripande om förslaget till genomförande.
- Departementspromemorian innehåller förslag till hur direktivets olika delar skulle kunna genomföras.
- Remissomgång – svar 13 december 2021.
- I kraft tidigast den 1 juli 2022.

Inledning

- Referensgrupp med över 100 aktörer har deltagit i genomförandearbetet och lämnat synpunkter på hur direktivet bör genomföras.
- Förslagen i promemorian i allt väsentligt begränsade till det som krävs för att genomföra direktivet.

Övergripande om direktivet

- Inskränkningar i upphovsrätten anpassas till den digitala miljön.
- Åtgärder för att förbättra tillgången till innehåll online, bland annat via licenser.
- En ny närstående rätt för utgivare av presspublikationer.
- Nya regler om upphovsrättsligt ansvar för vissa plattformar.
- Stärkt ställning för upphovsmän m.fl. som avtalspart.

Nya inskränkningar i upphovsrätten

- Förslagen begränsas till det som nu måste göras i anledning av direktivet.
- I promemorian konstateras att det finns ett behov av att se över upphovsrättslagens bestämmelser om inskränkningar, men att det måste ske i ett annat sammanhang.

Nya inskränkningar för text- och datautvinning – artiklarna 3 och 4

Allmän bestämmelse om text- och datautvinning (15 a §)

1. Alla som har lovlig tillgång till ett verk ska få framställa exemplar för text- och datautvinningsändamål.
2. Exemplaren ska inte få behållas längre än vad som är nödvändigt för ändamålet och ska inte få användas för andra ändamål.
3. Upphovsmannen ska på lämpligt sätt kunna förbehålla sig rätten till text- och datautvinning.

Nya inskränkningar för text- och datautvinning – artiklarna 3 och 4

Särskild bestämmelse om text- och datautvinning (15 b §)

1. Forskningsorganisationer och kulturarvsinstitutioner ges därutöver en rätt till text- och datautvinning som inte ska kunna avtalas bort.
2. Exemplaren ska inte få behållas längre än vad som är nödvändigt för ändamålet och ska inte få användas för andra ändamål. De ska också lagras på ett sätt som förhindrar obehörig användning.
3. Upphovsmannen ska ha rätt att vidta proportionerliga åtgärder för att säkerställa integritet och säkerhet i nätverk och databaser som innehåller verk.

En ny inskränkning för undervisning – artikel 5

- Lärare och elever vid utbildningsanstalter ska i illustrativt syfte kunna återge verk i samband med undervisning. Vid undervisning på distans ska det bara kunna ske i en säker elektronisk miljö (13 §).
 - Inskränkningen ska inte gälla för sådan användning som kan ske med ett stöd av en avtalslicens som finns lätt tillgänglig på marknaden.
 - Det ska inte vara möjligt att avtala bort rätten till användning.
 - Distansundervisning ska kunna ske över gränserna (61 c §).
- ❖ Till skillnad från direktivet som bara omfattar digital användning, är den föreslagna inskränkningen teknikneutral.

En anpassad inskränkning för bevarandeändamål – artikel 6

- Bibliotek och museer som är tillgängliga för allmänheten, arkiv och institutioner för film- eller ljudarvet ges rätt att framställa exemplar av verk för bevarandeändamål (16 §).
- Rätten ska inte gå att avtala bort.

Kulturarvsinstitutionernas användning av verk som inte finns i handeln - artiklarna 8-11

- En ny särskild avtalslicens som möjliggör för KAI att genom avtalslicens tillgängliggöra verk i sina samlingar som inte finns i handeln (42 i §).
- Undantag för förvärvssyfte eller då upphovsmannen meddelat förbud. Vissa utländska bestånd av verk undantas också.
- En underliggande inskränkning som ska ge viss rätt till liknande användning av de aktuella verken, om det inte finns någon organisation som kan ingå avtal (16 e §).

Avtalslicenser – artikel 12

- Dagens regelverk i allt väsentligt förenligt med artikel 12 i direktivet.
- Vissa krav på att lämna information av avtalslicenser införs i lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt.
- De krav som i dag ställs på organisationer som ingår avtal med avtalslicensverkan enligt nyss nämnda lag utökas i viss mån.

Medling för beställvideotjänster – artikel 13

- Medlingslagen görs tillämplig för tvister som rör rättighetsklarering för beställvideotjänster (1 a § lagen om medling i vissa upphovsrättstvister).
- Det ska vara möjligt att motsätta sig att medling beslutas och medlingslagens bestämmelser om att avtal i vissa fall ska fortsätta att gälla under tiden för tvisten ska inte tillämpas.

En begränsning av rätten till fotografier – artikel 14

- Från ensamrätten till fotografisk bild undantas bilder vars huvudsakliga motiv utgörs av ett bildkonstverk som inte längre är föremål för upphovsrätt (49 a §).

En ny närstående rättighet för utgivare av presspublikationer – artikel 15

- Rätten gäller i två år och omfattar exemplarframställning och tillgängliggöranden på begäran (48 b §).
- Rätten gäller på internet och i förhållande till leverantörer av informationssamhällets tjänster.
- Rätten gäller *inte* i förhållande till hyperlänkingsåtgärder, mycket korta utdrag eller förfoganden som vidtas av enskilda användare och inte sker i förvärvssyfte.
- De upphovsmän vars verk ingår i en presspublikation ska ha rätt till en lämplig andel av de intäkter den nya rättigheten ger upphov till för utgivarna. Upphovsmännens rätt till ersättning ska förvaltas kollektivt (48 d §).
- Medlingslagen ska tillämpas vid tvist om avtal som avser användning på internet av presspublikationer.

Upphovsrättsligt ansvar för vissa leverantörer av onlinetjänster – artikel 17

Allmänna utgångspunkter

- EU-kommissionens vägledning.
- Generaladvokatens yttrande i målet C-401/19 (Polen mot parlamentet och rådet).
- Behov av att ytterligare klargöra bestämmelsernas innebörd i svensk lag.

Upphovsrättsligt ansvar för vissa leverantörer av onlinetjänster – artikel 17

Vilka plattformar omfattas? (52 i §)

- Bara de stora delningsplattformarna omfattas.
- Tydliggörande av avgränsningen genom att delar av skälen förs in i lagtexten.
- Bedömningen görs att plattformar som erbjuder livesändningar eller länkar (till innehåll på annan plats) som laddas upp av användarna inte omfattas.

Upphovsrättsligt ansvar för vissa leverantörer av onlinetjänster – artikel 17

Hur utformas ansvaret?

- När en användare gör ett verk tillgängligt för allmänheten genom att ladda upp det på tjänsten, ska även tjänsteleverantören anses överföra verket till allmänheten (52 j §).
- Överföringsrätten har samma omfattning som i alla andra fall.
- Ingen ansvarsfrihet enligt 18 § e-handelslagen.
- Reglerna tillämpliga också i förhållande till utövande konstnärer, fotografer, radio- och tv-företag och framställare av upptagningar av ljud och rörlig bild.

Upphovsrättsligt ansvar för vissa leverantörer av onlinetjänster – artikel 17

Verkan av erhållna tillstånd.

- Om en tjänsteleverantör har tillstånd att överföra ett verk till allmänheten, ska tillståndet även anses omfatta den överföring till allmänheten som görs av användaren, under förutsättning att användaren inte agerar i förvärvssyfte eller användarens verksamhet inte genererar betydande intäkter (52 k §).

Upphovsrättsligt ansvar för vissa leverantörer av onlinetjänster – artikel 17

Hur ska tjänsteleverantörerna kunna begränsa sitt ansvar? (52 I §)

- Ta bort olovligt material efter påpekande (gäller klara intrång).
- Göra det som skäligen kan krävas för att
 1. ingå licensavtal, och
 2. hindra uppladdningar av anmälda verk.
- ”Det som skäligen kan krävas” motsvarar direktivets ”best efforts” och den proportionalitetsavvägning som ska göras.
- Kraven hindrar inte tjänsteleverantörerna från att vidta nödvändiga åtgärder för att skydda laglig användning.

Upphovsrättsligt ansvar för vissa leverantörer av onlinetjänster – artikel 17

Hur skyddas användarna? 52 o §

- Tjänsteleverantörerna ska ha effektiva rutiner för att säkerställa att de åtgärder som vidtas inte hindrar lagliga överföringar i någon påtaglig omfattning.
- Metoder för automatisk blockering får bara användas för att hindra tillgång till innehåll som med en hög grad av sannolikhet kan antas medföra intrång i upphovsrätt.

Upphovsrättsligt ansvar för vissa leverantörer av onlinetjänster – artikel 17

Hur skyddas användarna? 52 p §

- Användarna ska (i förhållande till rättsinnehavarna) ha rätt att – utan hinder av upphovsrätten – använda verk på tjänsterna för syften som rör citat, kritik och recensioner och i parodi-, karikatyr- eller pastischsyfte.
- Användarna ska (i förhållande till tjänsteleverantörerna) ha rätt att – utan hinder av åtgärder som vidtas för att skydda upphovsrätten – tillgängliggöra lagligt innehåll på tjänsterna.
- Tjänsteleverantörerna ska informera användarna om rätten.

Upphovsrättsligt ansvar för vissa leverantörer av onlinetjänster – artikel 17

Hur skyddas användarna?

- Klagomålshantering (52 q §).
- PRV ges i uppdrag att tillhandahålla förteckning över medlare.
- Möjlighet till skadestånd (52 r §).
- Vitesföreläggande (52 s §) – också användarorganisationer taleberättigade.

Upphovsrättsligt ansvar för vissa leverantörer av onlinetjänster – artikel 17

Rätt till information (52 n §)

- Rättsinnehavare och användare ges rätt till information om de åtgärder tjänsteleverantörerna vidtar för att skydda upphovsrätten.
- Rättsinnehavare rätt till information om hur verk som omfattas av ett licensavtal används på tjänsten.

Överlåtelse av upphovsrätt – artiklarna 18-23

- Nya generella avtalsrättsliga regler som ska gälla när upphovsmannen överlåter rätt till någon som avser att utnyttja rätten i förvärvsverksamhet.
- Reglerna görs i huvudsak tvingande till upphovsmannens fördel.
- Reglerna ska som utgångspunkt bara gälla för framtida avtal.
- Reglerna ska gälla också för utövande konstnärer och framställare av fotografiska bilder.
- Nuvarande dispositiva regler om information, nyttjandeplikt och hävning tas bort.

Överlåtelse av upphovsrätt – artiklarna 18-23

Upphovsmannens rätt till ersättning (artiklarna 18 och 20)

- Upphovsmannen ska ha rätt till *skälig ersättning* när han eller hon överlåter sin rätt (29 § första stycket).
- Upphovsmannen ska ha rätt till *ytterligare skälig ersättning* om den avtalade ersättningen visar sig vara oproportionerligt låg i förhållande till förvärvarens intäkter från utnyttjande av verket (29 § andra stycket).
- Ersättningsrätten ska inte kunna inskränkas i avtal (27 § andra stycket). Rätten till ytterligare skälig ersättning ska gälla för avtal som ingåtts efter den 1 juli 2012.

Överlåtelse av upphovsrätt – artiklarna 18-23

Upphovsmannens rätt till information (artikel 19)

- Den som förvärvat upphovsrätt ska en gång per år lämna upphovsmannen information om de sätt på vilka verket har utnyttjats, samtliga intäkter som förvärvaren har haft från utnyttjandet och den ersättning som upphovsmannen har rätt till (29 a § första stycket).
- Informationsskyldigheten ska bara gälla om förvärvaren har haft intäkter från utnyttjandet av verket eller om upphovsmannens rätt till ersättning är beroende av i vilken omfattning verket har utnyttjats (29 a § första stycket).
- Rätten ska inte kunna inskränkas i avtal.

Överlåtelse av upphovsrätt – artiklarna 18-23

Upphovsmannens rätt till information (artikel 19)

- Begränsning av informationsskyldighet i fall där den administrativa bördan är oproportionerlig i förhållande till intäkterna (29 a § andra stycket).
- Upphovsmän vars bidrag till ett verk inte är betydande ska endast ha rätt till information om den behövs för att framställa krav på ytterligare skälig ersättning. Informationen ska då lämnas på begäran. (29 a § tredje stycket).
- Rätt till viss information från underlicenstagare på begäran (29 b §).
- Reglering om företagshemligheter (29 c §).

Överlåtelse av upphovsrätt – artiklarna 18-23

Upphovsmannens rätt att häva ett avtal (artikel 22)

- Upphovsmannen ges rätt att häva exklusiva avtal om
 - ✓ förvärvaren inte utnyttjar verket inom en rimlig tid (och det inte beror på upphovsmannen), och
 - ✓ upphovsmannen därefter har uppmanat förvärvaren att utnyttja verket och det inte sker inom sex månader (29 d § första stycket).
- Om flera upphovsmän berörs av en överlåtelse ska de endast gemensamt kunna häva avtalet.
- Hävningsrätten ska bara kunna åsidosättas genom ett kollektivt förhandlat avtal.